زمانی كوردی لە یاسای بەڕێوەبردنی دەوڵەتی عێراقی فیدڕاڵ دا.. نەژاد عزیز سورمێ

» ئەگەر میللەتێك توانی
ئەو زمانەی بە ولآتەكەی بەخشراوە بپارێزێ
هەرگیز ئازادی لێ زەوت ناكرێ
وێنەی هەڵۆ كە لە بڵندیاندا ڕاو ناكرێ ..
زمانەكەمان پێویستە بپارێزین
وەكو دایك كە سۆز دەداتە كۆرپەكەی..
زمانەكەمان، زمانی تاگالی
لە لاتینی و
لە دیالێكتی ئینگلستان و لە زمانی فریشتان كەمتر نییە..
خوا كە بەچاوی میهرەوە سەیری كردووین
لە گەڵ هەموو موقەدەساتی دی پێی بەخشیوین.
شاعیری فیلپینی خۆسێ ڕێسال «

زمان كە كۆڵەكەیەكی بەهێزی سەلماندنی ناسنامەی نەتەوەییە، دەبینین لە هەموو ئەو دانوستانانەی نێوان كورد و حكوومەتە یەك لەدوای یەكەكانی عێراق، خاڵێك بووە لە خاڵە سەرەكیەكانی دانوستان و گفتوگۆ..
لەبەرامبەردا دەزگا جۆراوجۆرەكانی ئەو حكوومەتانە ئەوەی پێیان كرابێ لە شێواندنی زمانی كوردی و ڕێگرتن لە هەموو هەڵیەكی بەرەوپێشچوون و تەنانەت پەرەسەندنی سرووشتیی خۆیشی درێغیان نەكردووە..(ئەگەرچی لە ڕاگەیاندن بۆ ڕووكەشی ئەوەیان شاردبێتەوە ..) ئەوەش بەتایبەتی دوای نسكۆی 1975 لە نیازی ڕاستینەیاندا دەركەوت.
حكوومەتی ئەوسای عێراق هەموو ئەو دەسكەوتە كولتوریانەی لە پێشەوەشیان خوێندن بەكوردی كە لە ڕێككەوتننامەی ئاداری 1970دا بەدی هاتبوو لێی پاشگەز بووەوە و لە پاش گۆڕینی بەرنامە و پرۆگرامی خوێندن بەو مەبەست و ئامانجەی خزمەتی پلانەكانی دەكا چەندین جاریش خوێندنی كوردی كردەوە عەرەبی بەتایبەتی لەدوا پاری حەفتاكان زۆربەی وانە ئەدەبیەكانی زمان دەوری سەرەكیان تێدا دەبینێ كردەوە بە عەرەبی، بەبیانووی ئەوەی قوتابی كورد لە قۆناخی زانكۆ كە خوێندن بەعەرەبی یە دووچاری تەنگ وچەڵەمە نەبێ (!!).

بێگومان زمانیش وەك هەر زیندەوەرێکی دیکە بە پەروەردەکردن گەشە دەکا و پەل داوێ، کە ڕێگای نەشونماشی لێ دەبەسترێ لە قاوخی خۆیدا بە چەق بەستوویی و دواکەوتوویی دەمێنێتەوە ئەو گەشەیە ناکا پێویستە..

لەم ڕاستەدا دیارە کەسانی وەکو بابا تایەر و خانی و مەلای جزیری و نالی و سالم و حاجی قادر و مەحوی و مەولەوی و کوردی و شێخ ڕەزا و و وەفایی و هەموو ئەو ڕووناکبیرانەی دیکە جێی سوپاس و ستایشن کە خۆنەویستانە لە کات و ساتێکدا ویستویانە برەو بە زمانەکەمان بدەن لە نانبڕانی زیاتر تێدا نەبووە، بگرە بەهۆی زۆر ئەگەری دیکەی ئەوان سەردەمان ڕەنگە نووسین بەکوردی بەچەشنە دواکەوتوویەکیش لە قەڵەم درابێ وەك ئەوەی ئێستاش لە هەندێ نێوەندی سیاسی و ڕۆشنبیری دا کابرا بەقەد ئەوەی شانازی بەوە دەکا زمانی ئینگلیزی یا عەرەبی دەزانێ ئەوەندەی پێ شەرم نییە کوردی نازانێ ، یا کوردی نەزانینی پێ ئاساییە کەچی لەوسەریشەوە بەڕووناکبیری کورد یا سیاسەتمەداری کورد دەناسرێ و ناوی دێ.!

لێرەوە ئەوەی لە ماددەی نۆیەمی یاسای بەڕێوەبردنی دەوڵەتی عێراق دا هاتووە(کە لە دوایشدا لە دەستووری عیراق وەك زمانێکی فەرمی ناسێنرا و چەسپێنرا) لە ناسینی زمانی کوردی وەك زمانێکی ڕەسمی عێراقی فیدڕاڵ بە هەموو مانایەك کە زمانی ڕەسمی پێ لێك دەدرێتەوە نوخشەی ئایندەیەکی پرشنگدار و گەشمان بۆ زمان و کولتوری کوردی پێ دەدا.. لێ بەداخەوە خۆمان تا ئەوڕۆیش نەمانتوانیوە وەك پێویست تا سنووری ئەوپەڕی بەهرەی لێ وەربگرین و بەنەخشە و پلانی تۆکمە و سەرتاپاگیر لە ماوەیەکی پێوانەییدا وابکەین زمانەکەمان (کە پێویست دەکا بەهایەکی پیرۆزی لامان هەبێت) بیگەیێنینە ئەو ڕادەیەی زۆربەی تێخم و ڕەگەزەکانی پێشکەوتنی تەکنەلۆژیا و زاراوەی نوێ قبووڵ بکا.. وەك هەموو زمانی دنیایێش لەگەڵ ڕەهەندە نوێیەکانی سەردەمدا بێتەوە.

ئایندەی زمانەکەمان ڕەنگە سەبارەت بەزۆر ئەگەران گەف لێکراو بووبێ و ڕێگای پەرەسەندن و گەشەکردنی لێ گیرابێ لەگەڵ ئەوەشدا زمانی کوردی هیچ کاتێك هەرچی نەبێ لە زمانی نەتەوەکانی دراوسێی بەو ڕەنگەش دواکەوتوو نەبووە دەستی لێ شۆرابێ بەتایبەتی لەلایەنی دەربڕینەوە لەگەڵ جیاوازی هەل و مەرجی گەشەسەندن و پەروەردەکردنی زمانی کوردی و ئەو زمانانە کە هەموو پێداویستی پێشکەوتنیان بۆ ڕەخساو بووە، بە نموونە لە زمانی فارسی، تورکی، زمانی کوردی خۆڕاگرتر و فەرهەنگ پاکتر بووە..

زمانێك ئیستیعابی قورئان بکا بەهەموو ئەو ڕەوانبێژی و بەلاغەتەی تێیدایە لە کاتێکدا بزاڤێکی لەو ڕەنگەیشی لە ڕووی وەرگێڕان

نەبووە شایانی باس ، ئەوەی هەشبووە زیاتر بە کۆششی تاکە کەس بووە ، بەڵگەیە بۆ ئەوەی دەستەوەستانیش نابێت لەگەڵ قانوون و زانست و فەلسەفە و هونەر و هەست و نەستی مرۆڤی هاوچەرخیش دا بێتەوە.

وای دەبینم دوای ئەوەی ئەمڕۆ بە دەستوور لاسەنگیەکە ڕاست کراوەتەوە‌، پێویستە ناوەندە کولتوریی و هونەری و زانستییەکانیش پەرۆشی مەسەلەکە بن و وەك ئەرکێکی پیرۆز چاوی لێ بکەن..

ئیتر کاتی ئەوە هاتووە زمانەکەمان کە کەوتۆتە سەر ڕاستەشەقام و بەربەستێکی لانی کەم سیاسی لە پێشدا نەماوە هەنگاوی خێراتر و بەلەزتر باوێ.. ئیتر نابێ لە داتاشین و خواستن و جێگرکردنی ئەو وشە و زاراوانەی پێویستی ڕۆژگار و سەردەم سەپاندوونی بترسین..

پێویستە هەرچی زووە (کە بەداخەوە درەنگیشە) چوون دەتوانرا زۆر زۆرتری لەماوەی دوای (ڕاپەڕین)ـەوە بۆ بکرێ، بە هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان هەوڵ بدرێ نەك دەزگایەك بە تەنێ، بەڵکو چەندان دەزگای تایبەت بەوەرگێڕان دابمەزرێنرێن ، با دەست بدەینێ لە بەرهەمە دانسقە کلاسیکیەکانی دنیادا پێدا بێین تا دەگاتە زانستە جۆراوجۆرەکانی سەردەم و کتێب و نامیلکەی تایبەت بەمنداڵان..

ئێمە خۆمان نابینین، بەڵام تۆ بڕۆ لە دەرەوە، لە دوورەوە سەیرێکی خۆت بکە ئەوجا دەبینی چەند دواکەوتووین کە بەداخەوە ئەوەی تا ئێستا کراوە لەڕووی وەرگێڕان لە کۆششی تاکەکەس تێنەپەڕیوە، تەنانەت لە ماوەی (دەسەڵاتی نیشتمانی)شدا (دوای ڕاپەڕین) ئەویش لە ئاستی پێویستدا نەبووە ، ئەگەر هەشبووبێ نە لەڕووی هەڵبژاردنی بابەتەوە نە لە ڕووی تیراژەوە لە ئاستی پێویست دا بووە لە کاتێکدا وەرگێڕان کارێك نییە بەتەمای کۆششی تاکەکەسی وازی لێ بھێنرێ بەڵکو پێویستی بە چەند دەزگایەك هەیە پلانی بۆ دابنێ و کاری بۆ دەسنیشان بکا..

پرۆسەی وەرگێڕان دەھێنێ خەمی لێ بخورێ کە سەرەڕای دەوڵەمەندکردنی کتێبخانەی کوردی ھۆ و پشتیوانیشە‌ بۆ گەشەکردنی زمانەکەمان.

بەڕەسمی ناسینی زمانی کوردی لەسەر ئاستی دەوڵەتی عێراقی فیدڕاڵدا گەلێك دەرگا و بەرھەڵی لە پێش زمانەکەماندا کردەوە‌ ئەگەر خۆمان مەبەستمان بێ و لەسەری سوور بین و بە جیددی بەھەندی بگرین ھەلێکە ئەگەر وەك زۆر ھەلی تر نەچوێنرێ دەخوازێ ھەر ئەمڕۆ پێش سبەینێ بیری لێ بکرێتەوە و دەستی پێ بکرێ کە پێم وایە درەنگە و پێڕاناگەین.